

6 Parasjah Toledot תולדות (=Nakomelingen)

Thora: Beresjiet 25: 19- 28:9

Hafterah: Mal'achi 1:1-2:7

S.R. Hanina b. Papa gaf commentaar aldus: "Vele dingen heeft U gedaan, O Heer, mijn G'd, zelfs Uw wonderbare werken en Uw gedachten jegens ons, ons ter wille. (Psalm 40:6) Zo, waarom werden Izaäk's ogen dof? Opdat Jacob komen kon en de zegeningen kon ontvangen." Beresjiet Rabbah 65:8.

"Jacob heb Ik liefgehad, Ezau heb Ik gehaat" (Mal'achi 1:3) en andere gedachten over G'ds soevereiniteit.

Het is gemakkelijk om door de verhalen over de Patriarchen te lezen en zich te verliezen in details. Wanneer we de passages nader onderzoeken, schijnt alles wat we zien menselijke beslissingen, menselijke fouten en sterkten of zwakheden te zijn. Het is net alsof we dicht bij een olieverfschilderij staan, waar we iedere penseelstreek duidelijk zien, maar bij wijlen het totale thema van het schilderij missen. Hetzelfde risico zouden we kunnen verwachten in onze *Thorastudies*, als we niet de tijd nemen om een beetje terug te stappen uit de tekst om het grote beeld te zien dat de Heilige voor ons ontvouwt. Parasjah Toledot is hiervan een goed voorbeeld. Hier vinden we een levendig getuigenis van vleeselijke menselijke zaken, misleidingen, conflicten en zelfs haat. Opdat we niet verloren raken in het slijk van bevooroordeelde menselijke reacties en affaires, dienen we achteruit te stappen en te pogen deze daden te analyseren door de soevereine ogen van G'd. Zo zullen we dit *Thoragedeelte* bestuderen om te zien wat we kunnen leren over de G'ddelijke soevereiniteit. Wees er zeker van, dat de soevereiniteit een terugkerend thema is doorheen heel de *Thora*. Het zal bijvoorbeeld weer naar boven komen in het verhaal van Joséf. De herhaling van dit thema in de *Thora* betekent onder anderen dat de Heer het fris in onze geest wil houden. G'd wil ons met deze openbaring van Zichzelf bemoedigen en sterken. Met dit alles in gedachten is hier de studieomlijning van deze week:

- Een woord over genealogie of stamboom (inleiding)
- G'ds soevereiniteit in geboorte.
- G'ds soevereiniteit over het Land.
- G'ds soevereiniteit over erfenis.

Een woord over genealogie of stamboom (inleiding)

Dit *Thoragedeelte* begint met het zinsdeel: "Dit zijn de generaties van..." (25:19) Er zijn verschillende meningen over de aard van het woord *toledot* (תולדות), gewoonlijk vertaald met "generaties." Maar wat betekent dit in dit zinsdeel in Beresjiet? Dit zinsdeel wordt 11 keer in Beresjiet gebruikt. Verwijst dit zinsdeel naar iets dat na de tijd komt of vóór zijn gebruik? Er zijn gerespecteerde commentatoren aan beide zijden van deze kwestie. Bijvoorbeeld de ArtScroll's *Sefer* zegt dat het niets uitmaakt wat de preciese betekenis van het woord *Toledot* (תולדות) van het zinsdeel in kwestie is, het verwijst naar dat wat erna komt. Hieraan toegevoegd, ook Rabbi Munk houdt zich aan dit gezichtspunt, stellend:

"Precies zoals de woorden [dit zijn de generaties van] bij het begin van hoofdstuk 5 een nieuwe ontwikkeling aankondigde, openen de woorden [dit zijn de generaties van] ook hier een nieuw hoofdstuk in de menselijke geschiedenis."

In de context van zijn commentaar werden deze opmerkingen gemaakt toen hij Beresjiet 6 besprak. Maar zij wijzen duidelijk aan, hoe hij over het zinsdeel "dit zijn de generaties van" dacht.

Er is echter een andere manier om dit zinsdeel te begrijpen. Dit gezichtspunt is misschien het beste uitgelegd door Dr. R.K. Harrison in zijn "*Introduction to the Old Testament*". Ik zal mijn best doen om zijn argument samen te vatten.

Om te beginnen zegt Harrison dat als we *toledot* behoorlijk willen begrijpen, we ernaar dienen te kijken in zijn context van andere Nabij Oostenliteratuur. De geschriften van het Oeroude Nabije Oosten, speciaal die geproduceerd werden in de periode dat de *Torah* geschreven werd, werden gewoonlijk op kleitabletten geschreven. Zij varieerden in grootte, afhankelijk van hun doel en inhoud. Heel dikwijls waren zij ter grootte van iemands hand. Het materiaal bestond vaak uit contracten, persoonlijke brieven, zakelijke correspondenties of genealogische lijsten. Zij werden geschreven in een schriftsoort dat spijkerschrift wordt genoemd, door een wigvormige schrijfstift in het nog zachte kleitablet te drukken. Wanneer het schrijven beëindigd werd, werd het kleitablet soms geglaazuurd en door verhitting gehard.

Het tablet had een standaard 'vorm' welke bestond uit een titel, het lichaam van de tekst en een colofon aan het einde. Dit colofon bevatte soms een hint van de identiteit van de auteur en de datum waarop het geschreven was. Als het tablet bovendien één van een reeks was, belichaamde het vaak de titel die aan de vertelling gegeven was, net zo goed als een of andere soort van reeksnummeringssysteem.

In het geval van het zinsdeel "dit zijn de generaties van," suggereert Harrison, gebaseerd op het vergelijken van zijn gebruik met de oeroude kleitabletten, dat het eerder een concluderend dan een besluitend eindzinsdeel was. Aan het eind van elke sectie (oorspronkelijke kleitablet) zette de auteur het colofon, welke een samenvatting van inhouden insloot die hij net geschreven had. *Toledot* was daarom deel van dat colofon. Eén indicatie hiervan is dat wanneer het optreedt "de principiële feiten betreffende het individu vastgelegd zijn voor het incident van het zinsdeel in kwestie en dat zij niet vastgelegd worden na zijn optreden." Op de andere plaatsen waarin het zinsdeel optreedt, vinden we bovendien hetzelfde fenomeen, d.w.z. het volgende materiaal is nieuw en niet geïntroduceerd door "dit zijn de generaties van." Bovendien bevat het colofon indicaties van of de identiteit van de schrijver of van de eigenaar van het tablet. Overeenstemmend daarmee, wanneer wij bijvoorbeeld "dit zijn de generaties van Izaäk" lezen, lezen wij niet zoveel van een geschiedenis van Izaäk, zoon van Awraham, als een kroniek van gebeurtenissen die in de levens van Jacob en Ezau optraden en dat Izaäk of de auteur of de eigenaar van dat bijzondere tablet was.

Eén reden waarom we dit zeggen, is dat het zinsdeel "dit zijn de generaties van Awraham" - de belangrijkste persoon in de hoofdstukken 12 tot 25 - opvallend in de tekst afwezig is. Daarom, als "dit zijn de generaties van Izaäk, of Noach, of Isj maël, etc" alleen aan het verwijzen waren naar de inhouden van het materiaal, is het erg bijzonder waarom het niet gebruikt wordt met referentie naar Awraham.

Gebaseerd op dit alles zijn er tenminste twee belangrijke conclusies, die we kunnen trekken betreffende zowel het woord *toledot* als ook zijn gebruik in Beresjiet (naar Harrison!). Ten eerste, met betrekking tot het woord *toledot*, schijnt het dat de term wordt gebruikt om geschiedenis te beschrijven en in het bijzonder in Beresjiet bij alle gebeurtenissen van familiehistorie in zijn oorsprongen. Daarom kan het verwijzen naar een genealogie of een familiehistorie, welke meer inhoudt dan alleen maar genealogie.

Ten tweede, in referentie naar het zinsdeel "dit zijn de generaties van," wijst het daarom heel duidelijk terug naar het begin van de familiehistorie en niet verder naar zijn latere ontwikkeling via een lijst van afstammelingen." Gebaseerd op dit gebruik is het echter bijkomend mogelijk om twee suggesties over de oorsprongen van Beresjiet en zijn organisatie te maken, zover het om zijn oorsprongen gaat.

De voorgaande discussie kan daarom worden samengevat door de stellen dat de term, oeskoe, [*toledot*] ervoor gehouden kan worden de aanwezigheid van een colofon in de tekst aan te wijzen en deel te vormen van de concluderende zin van elke sectie, daarbij terug wijzend naar een reeds vastgelegde vertelling. In overeenstemming daarmee is het uitstekend mogelijk om zijn optreden te beschouwen als een aanwijzing van de aanwezigheid van een onvervalste Bijbelse bron in de tekst. In overeenstemming hiermee voelt de huidige schrijver zich gerechtigd, in de verzekering dat Beresjiet in de eerste zes en dertig hoofdstukken een reeks tabletten bevat waarvan de inhouden waren verbonden om ruwweg een chronologisch verhaal te vormen van het oer- en Patriarchaal leven geschreven vanuit het standpunt van een cultureel milieu uit Mesopotamië.

Wat Harrison hier zegt is dat, uit het gebruik van dit zinsdeel, het duidelijk schijnt te zijn dat Beresjiet oorspronkelijk een reeks kleitabletten bestond die geschreven waren of in bezit waren van verscheidene auteurs, zoals Izaäk, of Jacob en samengebonden door Mosje. Dit gezichtspunt doet het leerstuk van G'ddelijke inspiratie niet teniet omdat het G'd is die Mosje instrueerde in wat op te nemen en wat uit te sluiten of toe te voegen. Het suggereert eenvoudigweg dat de Heer bestaand materiaal gebruikt om deel van Zijn Woord te zijn. Er is ruim bewijs voor dat Hij dit ook bij andere gelegenheden deed.

Eén van de redenen dat we zoveel aandacht aan dit onderwerp gegeven hebben, is dat het begrijpen hiervan ons kan helpen om wat dingen omtrent de genealogie van Jesjoea in Mattitjahoe 1 te begrijpen. De openingswoorden voor Mattitjahoe 1:1 (Jewish New Testament van David H. Stern) zijn: "Dit is de stamboom van Jesjoea, de Messias, ..." De NBG-Bijbel gebruikt in plaats van stamboom "geslachtsregister", d.i. register van geslachten/generaties. Het Griekse woord voor "generaties" in Mattheüs is hetzelfde woord dat de Septuaginta gebruikt om "*toledot*" te vertalen. Het feit overwegend dat vanwege de geschriften van de vroege Kerkvaders er ruim bewijs voor is dat Mattheüs oorspronkelijk in het Hebreeuws in plaats van in het Grieks werd geschreven, is het veilig om te zeggen dat Mattitjahoe (Mattheüs) het woord *toledot* voor geslachten/"generaties" gebruikte. Aldus moeten we elk begrijpen over de betekenis van *toledot* in Beresjiet, ook hier in Mattitjahoe 1:1 beschouwd worden. Mattheüs gebruikt "register van" geslachten/generaties eerder dan "deze zijn de generaties." In feite blijkt Mattitjahoe's gebruik van *toledot* een exacte parallel te zijn van het vers Beresjiet 5:1. "Dit is het geslachtsregister van Adam" (in Genesis 5:1 van de NBG-vertaling!)

In Beresjiet 5:1 vinden we dat het vertaalde woord voor register/boek het Hebreeuwse woord *sefer*, סֵפֶר is, dat boek of een geschreven tekst betekent. Vanwege dit feit schrijft Het JPS Commentary:

"Dit is meest waarschijnlijk een titel van een oeroud genealogisch werk, dat als bron diende voor de gegevens verschaft in het huidige hoofdstuk ... Het Hebreeuwse *sefer*, hier vertaalt met register, wijst speciaal op een geschreven document, niet op een mondelinge samenstelling."

Daarom praten we hier over een of ander soort document, niet over een mondelinge traditie over Adam's leven. Nu, dat is iets om over na te denken. Wie schreef het? Deed Adam het? Deden mensen dat ver terug in de geschiedenis? Zo ver als we kunnen zeggen, zoals wij weten, kwam schrift niet de geschiedenis binnen totdat het ongeveer rond 3100 jaar v. Chr. door de Soemeriërs, een oeroude beschaving in Mesopotamië, moet zijn ontwikkeld. Om in staat te zijn deze moeilijke vragen verder te kunnen beantwoorden, ontbreekt het ons echter aan zoveel gewenste bewijsstukken.

Een gestileerde genealogie

Niet tegenstaande deze onbeantwoorde vragen kan Beresjiet 5:1 ons helpen om Mattitjahoe 1:1 te begrijpen. Ten eerste, uit onze kennis van *toledot* kunnen we zeggen dat Mattitjahoe meer dan alleen een genealogische lijst schreef. Hij schreef iets over Jesjoea's familiegeschiedenis. Als hij alleen maar een genealogie schreef, zou hij al de familienamen hebben opgenomen. Maar we weten dat enige ontbreken. Dit was in de oude wereld heel gewoon, speciaal wanneer de genealogie bedoeld was om iets te bewijzen zoals Mattitjahoe's bedoeling was.

Natuurlijk was het hoofdpunt het vastleggen van de familie om te bewijzen dat Jesjoea een wettige zoon van Koning Dawied, דָּוִד, was. Mattitjahoe's wijze van doen is volkomen begrijpelijk voor de rabbi 's die het lezen. Hij stelde de genealogie kunstzinnig op rond het getal 14. Waarom? Het antwoord zou liggen in het feit dat de getalswaarde van de naam Dawied, דָּוִד, in het Hebreeuws 14 is. Hier is hoe het werkt: dalèt ד = 4, wav ו = 6 en dalèt ד is weer 4, wat de som 14 maakt. Drie stellen van 14 zouden een machtige boodschap meedelen aan diegene die gewend waren de Tenach te interpreteren door gematria (= getallenleer).

"Een andere mogelijke uitleg voor Mattitjahoe's gebruik van 14 kon volgens Lachs zijn dat de schrijver wilde dat dit veertien-patroon in de genealogie de veertien generaties nabootste van Mosje tot de rabbijnse periode, beiden vastgelegd in de *Mishnah Avot* en in de *Avot de Rabbi Nathan*. In beide teksten is het getal veertien duidelijk gestileerd, want enige generaties zijn in elk weggelaten zodanig dat het getal veertien gehandhaafd blijft."

Volgens dit gezichtspunt is het alsof Mattitjahoe tegen de rabbi 's zei: "als jullie denken dat jullie religie gewicht draagt omdat het voor 14 generaties van Mosje tot jullie overdraagt, wel, onze weg van de *Thora* volgen gaat nog zelfs verder terug - het gaat zelfs tot Awraham via Mosje en Dawied."

Het was in het citaat van Lachs dat we zien dat zelfs hij het feit opmerkte dat Mattitjahoe enige generaties weglief in zijn zorgvuldig gestileerde genealogie. Maar, zoals we eerder stelden, was dat een normaal ding in enige oeroude genealogieën. Het werd speciaal gedaan in Joodse genealogieën die geïntroduceerd werden door het woord *toledot* - het duidde geen strikte genealogie aan maar een familiegeschiedenis die een genealogie insloot. In Jesjoea's gestileerde stamboom verschaftte Mattitjahoe niet alleen maar enige genealogische inlichtingen. Hij verschaftte ook wat belangrijke familiegeschiedenis informatie betreffende Jesjoea. Daarom was vers 1:1 niet maar slechts de introductie tot de gestileerde genealogische tabel maar tot het hele boek dat Mattitjahoe schreef. Kortom, hij zei: "hier is de familiehistorie van Jesjoea, de Messiach. Eerst wat over Zijn familieachtergrond. Maar lezers, jullie moeten je realiseren dat er veel familie-informatie in deze lijst is, niet alleen maar wie kreeg wie. Vervolgens is hier het overige van het verhaal..."

Niet alleen maar mondelinge traditie

Er is een tweede manier waarmee onze kennis van Beresjiet 5:1 ons kan helpen om Mattitjahoe's schrijven te begrijpen. Ons wordt in Beresjiet 5:1 verteld dat de *toledot* geschreven waren in een boek, niet alleen maar mondeling doorgegeven. Omdat Mattitjahoe dezelfde zinsbouw gebruikt als Beresjiet 5:1, zou hetzelfde van toepassing zijn op Mattitjahoe's informatie. Wat ik hier suggereer, is dat blijkbaar Mattitjahoe enige van zijn informatie over Jesjoea kan hebben verzameld uit verscheidene bronnen. Eén bron zou natuurlijk zijn eigen ooggetuigeverhaal geweest zijn van wat er gebeurde. Dan waren er ongetwijfeld enige mondelinge informaties die hij van enige van de andere *talmidiem* bijeen vergaard kan hebben. Maar gezien zijn stelling in vers 1:1 blijkt dat hij ook enige geschreven bronnen als materiaal had.

Wat ook de methode van onderzoek was, één ding is absoluut zeker – wanneer Mattitjahoe tenslotte alles ervan neerschreef in zijn uiteindelijke versie, deed hij dit onder de inspiratie van de Geest van G'd. Het Evangelie van Mattitjahoe, zoals het overige van de Geschriften, is het G'ddelijk geïnspireerd Woord van G'd en zonder fouten in zijn origineel manuscript.

G'ds soevereiniteit over geboorte

Parasjah Toledot vertelt het verhaal over de geboorte van Jacob en Ezau. Het was pas in het vorige hoofdstuk dat we over het huwelijk van Izaäk en Rivka hoorden. Nu het verhaal van verlossing in Beresjiet zich gaandeweg ontvouwt, schijnt het over Izaäk's leven heen te springen om het volgende hoofdkarakter in te leiden. Dus blijkt het dat Izaäk een ietwat een gering karakter in G'ds plan voor Israël en zijn verlossing was. Ons wordt over vele van zijn ondernemingen niets verteld, noch is er veel ruimte aan het verhaal van zijn leven gewijd wanneer we hem vergelijken met Awraham of Jacob. Maar wat ons over hem en Rivka verteld wordt, onthult het feit dat het er werkelijk niets toe doet hoeveel of hoe weinig G'd voor ons 'gepland' heeft. Zover als het Izaäk betrof, schijnt het dat - behalve de rol die hij in hoofdstuk 22 als Awraham's potentiële offer speelde - het andere grootste deel is dat hij in G'ds plan paste om het covenant door te geven van Awraham naar Jacob. In essentie is dit het hoofdthema van deze *sidra*. Laat ons zien, hoe de Soevereine G'd onzichtbaar de menselijke zaken van dit verhaal bestuurt.

Op hun knieën

Hoofdstuk 25 opent met het verslag over de geboorte van de tweeling, Jacob en Ezau. Zoals zijn vader Awraham werd Izaäk geconfronteerd met een huwelijk dat zonder kinderen was. De wijzen debatteerden in de *Talmoed* of het Rivka was die niet in staat was kinderen te baren of dat er een probleem met Izaäk was. Geen duidelijk besluit is bereikt en tenslotte maakt het geen verschil. Maar wat er toe doet is wat de Heer binnenin Izaäk en Rivka deed doorheen deze periode van onvruchtbaarheid. Het probleem bracht hen dichter bij de Heer, speciaal door gebed. In Izaäk's geval zegt de tekst: "Izaäk bad tot (smeekte) de Eeuwige..." (25:21). Het Hebreeuwse woord dat met "smeekte" vertaald is, is van de wortel ..., עָתָר. Rashi zegt "dat wanneer ooit de uitdrukking עָתָר optreedt, het duidt op het dringende en op overvloedigheid. Dit betekent dat, als Rashi correct is, Izaäk voortdurend de Heer over deze zaak zocht. Er was een geregelde communicatie tussen hen. Door van hen de kinderen te onthouden bracht de Eeuwige de Patriarch Izaäk ertoe om een persoonlijke relatie met Hem te ontwikkelen, speciaal door gebed. Voor zover het Rivka betrof, vertelt de tekst ons niet veel over haar relatie met de Heer. In vers 22 wijst het er echter op dat zij bad nadat zij ontving. De Heer kreeg haar aandacht door een kleine lichamelijke moeilijkheid binnenin haar. De Hebreeuwse tekst is levendiger. Het woord met "heftig" (יָתֵר־צָר) vertaald, staat in de hitpalel vorm. Volgens BDB zou het werkwoord (in deze familie van woorden) maken dat de betekenis daarvan bedoelde: "de kinderen verpletterden, stootten of sloegen elkaar binnen in haar." Dit bewees zeker een profetisch gerommel te zijn in de buik van de moeder! De tweelingen zijn sindsdien steeds in gevecht geweest! Zoals iemand zei: "Het begon voordat het begon." Het resultaat was dat ook Rivka, net zoals Izaäk, naar de Heer gedreven werd (25:22). Aldus veroorzaakten alle gebeurtenissen betreffende de geboorte van Jacob en Ezau, inclusief de periode van onvruchtbaarheid ervoor, dat beide ouders voortdurend de Heer zochten voor wijsheid, openbaring of bemoediging. Terwijl de *Talmoedische* wijzen debatteerden over de oorzaak van de onvruchtbaarheid, stemden zij in één ding overeen: "Waarom waren onze voorouders onvruchtbaar? Omdat de Heilige, gezegend zij Hij, het gebed van de rechtvaardige verlangde te horen."

De voorspelling

Er is een tweede manier, waarin we de soevereine hand van G'd in de geboorte van Jacob en Ezau zien. We zien het gedemonstreerd in de profetie betreffende de levens van Jacob en Ezau, vóór hun geboorte. Toen Rivka begon met de Heilige in gebed op te zoeken over de heftigheid binnenin haar, vertelde Hij haar dat zij twee naties droeg en dat het oudere kind de jongere zou dienen (25:23). Net zoals elke andere voorspellende profetie was ook deze voorspelling niet een antwoord op de situatie. Het was géén gedachte achteraf, van de Heer. Noch was het een belofte, gebaseerd op iets wat G'd al wist - met andere woorden, G'd voorspelde niet omdat Hij wist dat het ging gebeuren, alsof de gebeurtenis op een of andere manier gescheiden van Zijn eeuwig plan was. Al deze denkbeelden vragen alleen maar om de beslissing en de begrenzing rondom een lastig theologisch probleem. Een voorspellende profetie is een deel van G'ds eeuwig soeverein plan dat Hij heeft verkozen om aan de mens bekend te maken vóórdat het werkelijk in de menselijke geschiedenis gebeurt. Als G'd eeuwig is, dan zijn al Zijn gedachten van eeuwigheid. Als dat waar is, dan overkomt Hem niets door

verrassing. Niets wordt beslist binnen de grenzen van de menselijke chronologie. Al Zijn gedachten, ideeën en plannen zijn van eeuwigheid. Om iets minder van G'd te beweren, verkleint Zijn G'ddelijkheid. Aldus openbaart deze profetie over J acob en Ezau wat de Heer over ieder van hen dacht voordat zij geboren waren. Hij bepaalde hun rollen op de planeet aarde. Hij zette hun plaatsen vast in Zijn soeverein plan voor verlossing. Het is uit de *sidra* duidelijk, voor zover het over de inhoud van de voorspelling gaat, dat Ezau (wiens naam werd veranderd in Edom) de vader van de Edomieten was. Hij zou vrouwen uit de Kanaänieten trouwen. Dit zou veroorzaken dat enige van Edom's nakomelingen dezelfde culturele kenmerken hadden als de Kanaänieten. Bovendien, vanwege zijn huwelijk met de dochter van Isjmaël, zouden de Edomieten ook werkelijk de aartsvijanden van Israël zijn.

Ofschoon er tijden waren dat Israël door de Edomieten onderdrukt werd, zou de jongere tweelinghelft Jacob (Israël) de oudere tweeling helft (Edomieten) overheersen zoals de profetie suggereert. In bredere termen: De tweelingen in Rivka's baarmoeder waren twee totaal verschillende en tegengestelde temperamenten. De naties die zij zouden stichten, zouden deze neigingen erven. De worsteling die in haar baarmoeder was begonnen zou door heel hun levens en door de geschiedenissen heen van hun respectievelijke naties voortduren.

De hiel

Er is toch nog een andere manier waarin wij de soevereiniteit van G'd aan het werk zien in deze beroemde geboorte. Ezau was eerst geboren. Hij werd Ezau genoemd vanwege hoe hij eruit zag. "Sommige autoriteiten leidden (Ezau) af uit een Semitische wortel met de betekenis "dicht behaard."

Jacob werd ook genoemd naar iets dat met zijn geboorte te maken had. Toen de tweede van de tweeling tevoorschijn kwam, kwam hij zich vasthoudend aan Ezau's hiel ter wereld (vers 26). Om deze reden werd hij Jacob, Ja'akov, עֲקֹב, genoemd uit de Hebreeuwse wortel, *akèv*, עֲקַב, wat "hiel" betekent. Door Jacob naar de "hiel" te noemen droegen zijn ouders onbewust een belangrijk deel bij aan de vervulling van de profetie door de Heer in Beresjiet hoofdstuk 3 gegeven. Deze profetie was de eerste messiaanse profetie. Hierin, als we ons dat herinneren, werd ons verteld dat in de worsteling tussen het zaad van de Slang en het zaad van de vrouw, het slangenzaad het vrouwenzaad aan de "hiel" zou verwonden. We leren nu uit onze huidige *sidra*, dat de "hiel" in algemene zin geïdentificeerd moet worden met Jacob, Israël! Het volk van Jacob is het volk van de "hiel." Uiteindelijk zal de strijd tussen de Messiach en Satan zijn. De Messiach zal echter uit Jaçob zijn, uit de "hiel." Daar het volk van G'd uitgekozen werd om licht en behoud in de wereld te brengen, wat totaal tegengesteld is aan de doelen van Satan, moet eraan worden toegevoegd dat het volk van de "hiel" (Israël) zou lijden. Maar we weten zowel uit de profetie in Beresjiet 3 alsook uit andere delen van de Geschriften, dat de Messiach en het overblijfsel van Israël tenslotte overwinnaars zullen zijn.

Klaarblijkelijk hadden Izaäk en Rivka niet opzettelijk bedoeld om te pogen de profetie te vervullen. Zij noemden hun zoon niet "Jacob" om ons meer informatie te geven over de voorspellingen uit Beresjiet 3. Zij deden dat uit meer aardse redenen. Het was een daad van de menselijke wil die hun zonen hun respectievelijke namen gaf. Toch, was het werkelijk zo? Zoals zovelen van ons werden Izaäk en Rivka zonder dat zij er zich van bewust waren door G'd gebruikt, als instrumenten van de Soevereine, om Zijn ontvouwend plan van verlossing effectief te laten worden. Zo noemden zij tenslotte hun tweede tweelinghelft met de naam die de Eeuwige in de voorbije eeuwigheid beslist had dat hij hebben zou, Jacob, de "hiel."

G'ds soevereiniteit over het Land

Hoofdstuk 26 relateert aan een andere aardse menselijke ervaring. Een hongersnood trof het land. Izaäk werd meegedeeld om niet naar Egypte te vluchten maar in het land te blijven. In plaats van naar Egypte te gaan, verhuisde hij dus zijn familie naar Gerar, een stad van het "andere" Filistijnse probleem. Precies zoals in de voorgaande *parasjah* worden we hier geconfronteerd met een ander Filistijns probleem. De meeste historische bronnen geven aan dat de Filistijnen geen officiële bewoning in het Beloofde land hadden tot na 1200 v. Chr., toen zij werden verslagen door de Egyptenaren en zij zich vestigden op de zuidwestkust van Kanaän. Het schijnt dat de Egyptenaren het plan hadden om deze bekwame strijders als een soort van militaire buffer te gebruiken. Maar de benaderde datum van Izaäk's leven ligt ergens rond 1800 v. Chr. Dat is minstens 500 tot 600 jaar voordat de Filistijnse kolonie in Kanaän ontstond. Bovendien is er nauwelijks enig archeologisch bewijs om een Filistijnse aanwezigheid in Kanaän gedurende de tijd van de Patriarchen te bevestigen. Wat moeten we daarom maken van de verwijzing naar de Filistijnen in 26:1?

Er zijn tenminste twee mogelijkheden om deze verwijzing naar de Filistijnen te begrijpen. De eerste suggestie, die het minst wenselijk is, is dat Mosje de door Awimelech geleide bevolkingsgroep met de naam

Filistijnen benoemde omdat dit de etnische groep was die in dat deel van Kanaän aanwezig was gedurende de tijd dat hij (Mosje) schreef. Met andere woorden volgens Dr. Robert Steiglitz:

"De meeste geleerden beschouwen de Bijbelse verwijzingen naar Filistijnen gedurende de Patriarchale periode als anachronisme - dat is een door een latere schrijver of bewerker tussengevoegde identificatie, ondanks het feit dat de gebeurtenissen zelf optraden in een periode van honderden jaren vóór de aankomst van de Filistijnen."

Het tweede mogelijke verstaan is naar mijn mening aanvaardbaarder. Dit is de suggestie dat, zelfs ofschoon de Filistijnen zich als macht niet in Zuidwest-Kanaän zich vóór 1200 v. Chr. vestigden, er niettemin sporadische vestigingen vóór die tijd geweest kunnen zijn. Het lijkt veel op dat van de Hethieten die in Kanaän woonden, eeuwen voordat hun Rijk Kanaän onder hun controle bracht. De Filistijnen waren zeebinnendringers, die uit het Egeïsche Zeegebied stamden. Zij verkenden of handelden met mensen uit Kanaän zeker vóór 1200 v. Chr. Dr. Trude Dothan, een erkend Filistijns expert, opent voor ons deze deur van mogelijk verstaan, wanneer zij schrijft:

"Terwijl de fase van de hoofdvestiging door de zeevolken op hun nederlaag volgde - door de handen van Ramses III (1200 v. Chr.) in zijn achtste jaar - uit de literaire en archeologische gegevens lange tijd erkend is geweest, wijst een steeds aangroeiend bewijs uit recente opgravingen in Kanaän en op de kust van Syrië en op Cyprus in toenemende mate niet alleen op invallen maar ook op een begingolf van vestigingen in het Oostelijk Middellandse zeegebied door Zeevolken, vooraf aan hun nederlaag door Ramses III."

In alle eerlijkheid, ik denk niet dat Dothan de Patriarchale periode bij haar opmerkingen in gedachten had. Zij wijst echter op een belangrijk principe voor ons: Het volledige bewijs is er nog niet! Recente ontdekkingen hebben de lang bestaande theorieën voor een datum van de Filistijnse aankomst in Kanaän doen veranderen. Misschien zal bij meer informatie ook de bedekking worden weggenomen om het Bijbelse verhaal van een Filistijnse aanwezigheid in Kanaän tijdens de Patriarchen te bevestigen.

De oorlog van de waterputten.

Terwijl Izaäk onder de Filistijnen woonde "werd hij groot (rijk) en gaandeweg groter (rijker) totdat hij erg groot (rijk) was. Hij verwierf (had) kudden kleivee en runderen en vele ondernemingen; en de Filistijnen benijdden hem" (26:13,14). Vanwege hun afgunst trachtten zij Izaäk van hen te verdrijven. Eén manier waarop zij dit probeerden te doen was om de waterputten die hij en Awraham hadden gegraven te vernielen. De tekst verhaalt het conflict dat vanwege de waterputten uitbrak. Misschien kunnen we deze strijd "De oorlog van de waterputten" noemen! Izaäk zou voor zich alleen een waterput graven die daarna door de Filistijnen dicht gegooid werd. Dit alles kwam tot rijpheid in 26:28. Izaäk won geen grote militaire kampen noch kocht hij hun gunst met zijn rijkdom. In plaats daarvan gaf G'ds soevereiniteit hem de overwinning door de harten van de afgodische Filistijnen te bewegen. Aldus werd Izaäk door Awimelech en zijn generaal bezocht toen hij druk een andere bron aan het graven was. Izaäk groette hen met gerechtvaardigd scepticisme over hun vriendelijke bedoelingen. Dan verrasten zij hem volledig met de volgende verklaring: "Gezien hebben we toch dat de Eeuwige met u is." Wat bewerkte deze schijnbaar plotselinge verandering van hart bij de Filistijnen? Zijzelf gaven ons een hint toen zij Izaäk zeiden: "Gezien hebben we toch dat de Eeuwige met u is." Welk bewijs van G'ds aanwezigheid zagen zij in Izaäk's leven? Eerst en verreweg het allermeest zagen zij ongetwijfeld alle rijkdom die Izaäk opeengehoopt had. Maar dit is niet wat aanzette tot de verandering in de Filistijnen. Het materiële goed leidden de Filistijnen tot afgunst, niet tot vrede. Ten tweede, laat ons iets anders, iets subtielers suggereren. Misschien zagen zij iets in het graven van de waterputten over het gehele gebied, door zowel Awraham als zijn zoon Izaäk. Wanneer zij putten groeven, lieten zij een subtiel toch machtig getuigenis achter voor het bestaan van de éne ware G'd en Zijn goedheid tegenover de zondige mens. Er waren tenminste twee manieren waarop dit werd verwezenlijkt. Eerst verschaften zij water voor zowel henzelf als voor allen die het wilde gebruiken. Water betekent leven voor mens, land en dier, voor de onmiddellijke plaats en de gehele omgeving. Maar de Filistijnen dachten anders. Uit wrok tegen iemand benadeelden zij zichzelf en onthielden zij zich zowel de voordelen voor henzelf alsook hun vee! Met andere woorden, de Patriarchen handelden volgens het G'ddelijk mandaat en demonstreerden hun waardering voor het land zo wel als hun zorg voor anderen door de watervoorziening, terwijl de goddeloze Filistijnen anderen probeerden te bezeren. In het opvolgen van de dictaten van hun afgoden bezeerden zij zichzelf Welk

theologisch systeem was dus leven brengend, het hunne of dat van de Patriarchen? G'ds soevereiniteit maakte het correcte antwoord bekend.

Er is een tweede manier waarop de Heer bij de Filistijnen bewoog om vrede met Izaäk te maken. Wanneer ook Awraham waterputten groef, gaf hij hen namen. Izaäk deed hetzelfde. Hij groef ook de waterputten van zijn vader weer op en "hij noemde ze naar de namen die zijn vader eraan gegeven had" (26:18). Bovendien betekende elke naam iets. Wanneer een Patriarch een waterput een naam gaf, dan noemde hij de bron bij een naam, die thuis de les van de werkelijkheid en bestaan van de éne ware G'd zou brengen. Hierdoor zou hij in hen een bewustheid van de waarheid opwekken door het gezegde: "laat ons gaan en water putten uit de bron van de eeuwige G'd!" Daar waterputten een publieke noodzaak waren, werden de mensen op deze manier geïnitieerd in de kennis van de ware G'd.

Het punt van dit alles is, dat de Heer op een soevereine manier Zijn Naam en Zijn karakter door heel Kanaän bekend maakte door de eenvoudige menselijke daad van een waterput graven en hem een naam mee te geven. Op deze wijze verspreidde het goede nieuws omtrent Hemzelf zich soeverein via menselijke middelen naar diegenen die het nodig hadden om het te horen.

Studievragen:

1. Ga door het gehele gedeelte van de parasjah en citeer alle voorbeelden van de soevereiniteit van G'd.
2. Wat was G'ds profetie voor Rivka betreffende Jacob en Ezau? Hoe is het in de geschiedenis uitgekomen of is dat niet zo?
3. Waarom werd Jacob "Jacob" genoemd? Waarom werd Ezau "Ezau" genoemd?
4. Wat was het belang van zowel een geboorterecht als een vaderlijke zegen in de Bijbelse wereld?
5. Waarom verachtte Ezau het geboorterecht en begeerde hij toch de zegeningen?
6. Waarom denk je dat het hoofdstuk dat het conflict tussen Izaäk en de Filistijnen beschrijft, ingevoegd werd in de Thora?
7. Hoe begrijp jij de historische verwijzing naar de Filistijnen?
8. Waarom huilde Ezau zo emotioneel toen Izaäk hem niet de zegeningen kon geven die hij wilde?
9. Waarom vluchte Jacob?
10. Welke volken kwamen uit Ezau voort? Wat voor een relatie hadden zij door de jaren heen met Israël?

J. H. ten Kate 5 November 2002 (naar Berkowitz)